

(Ayyıldız, M. K. A. L. Dergisi, Yıl: 1, Sayı: 1, Mayıs 2007, Elazığ, s.26-27)

EDEBİ HAYATIMIZ - I
EDEBİYAT, SEVGİ VE HAYAT

Mustafa KARABULUT¹

*Bir şü'lesi var ki şem'-i cânın
Fânusuna sığmaz âsmânın
Şeyh Galip*

Edebiyat hayattır ve hayatın tadıdır, tuzudur, canıdır sevdâsıdır. İnsanlığın var oluşundan beri edebiyatın ruhuyla insanın bedeni iki âşık gibi birbirine muhtaçtır. Edebiyat güzelliştir, biz onu bazen bir gülün açılışında, bazen de ney ile kudümün kalplerimizi titreten ahenginde görürüz. Edebiyat aşktır, Fuzûlî'nin lirizmi içimizde yanan bir mum değil midir? Leylâ'dan Mevlâ'ya sadece giden Mecnûn mudur? Hepimiz bir gün Mecnûn ya da Leylâ olmadık mı, hayatın bir ânında belki de esrârlı gözlerle.

Hep güzeli ve iyiyi isteriz, çünkü insanoğluna güzellik yakışır. Hep sevgiyi saygıyı isteriz, çünkü bize sevmek ve saymak yakışır. İnsan küçük evrendir, minik bir çocuğun kalbinde nice güzellik saklıdır, bir gencin dünyası sevdâyla doludur, ninemizin gözlerinde derin manalar gizlidir, hepimizin gönlünde insan olmanın özü vardır. Varlığın sebebi sevgidir, Rabbimize sevgiyle ulaşılır, ulaşmanın yolu da yaratılmışların en yücesi olan insanın geçer.

*Ben gelmedim dâvi için
Benim işim sevi için
Dostun evi gönüldedir
Gönüller yapmağa geldim*

diyen Yunus Emre, varlığın bilincindedir ve insanın da dünyaya geliş sebebini bilmesi onun dünya görüşünün temelidir. Yunus'a göre, bu dünyada bir nasibimiz vardır, o alınır ve gidilir, kimse temelli kalmaz. Asıl almamız ve vermemiz gereken sevgidir. Var oluşun esasıdır sevgi.

¹ Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Doktora Öğrencisi, Elazığ Mehmet Koloğlu Anadolu Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni.

Yunus Emre'deki sevgi, edebiyatın en çok işlenen tema'sı değil midir? Edebiyat ile sevgiyi iki kardeş olarak tanımak ve birlikte algılamak yerinde olur. Mevlâna'nın Mesnevisi dünyaların sığmadığı bir hazinedir. Mevlâna, Mesnevi için: "Mesnevi, hüznüleri gideren, manaları açan, manevi rızıkları bollaştıran, huyları temizleyip güzelleştiren büyük şerefli sahifelerdir." diyerek mana âleminin anahtarını vermektedir.

Yalnız başınayken mırıldandığımız şarkılar ve sevdiklerimizin arkasından yaktığımız ağıtlar kadar hayallerimiz de edebiyat dünyasının gerçekleridir. Yahya Kemal'in, kara sevdâlı yedi gencini Mehlika Sultan'ın uğrunda Kaf dağlarında ölümüne bir maceraya sürükleyen nedir acaba? Hepimizin bir Mehlika Sultan'ı olmamış mıdır rüyalarımızda?

*Bir hayalet gibi dünya güzeli
Girdiğinden beri rü'yalarına
Hepsi meshûr, o muamma güzeli
Gittiler görmeye Kaf Dağlarına*

İnsanoğlu hep bir emel gurbeti içindedir. Ancak bu emel gurbetinin ucu yoktur. Hayaller bitmez, ancak yol biter ve yolculuğun son deminde geriye hazin bir macera kalır. Bu dünya sahnesinde rolü gelen çıkar sahneye, biten ayrılı sahnedir, arkasında gözü yaşlılar bırakarak. Yahya Kemal'de rüya ve hayal hayatla birlikte yer alır:

*Çok kere hayâlimizde cânân
Bir şi'ri hatırlatan kadındı.*

Buradaki muhayyel sevgili Klasik edebiyatımızın baş kahramanı olarak telakki edilir:

*Yok bu şehre içre senin vâsfettiğin dilber Nedim
Bir peri sûret görünmüş bir hayâl olmuş sana*

Nedim'in bu beytinde, masal ile hayâlin yakınlığı hatta iç içeliğini görmekteyiz. Muhayyel sevgili, yanakları gül gibi güzel, dudakları nokta kadar küçük, beli kıl kadar ince, saçları samur, kaşları yay ve kirpikleri ok gibidir. Sevgilinin bir bakışıyla âşık kalbinden yaralanır. Sevgili padişahdır, âşık köledir çünkü aşk denilen üç harfli sihirli söz vardır. Kişi, cânı için cânânı sevmemeli, cânânı için cânı sevmelidir. Âşık, sevgilinin gül yanağına karşı kanlı yaşlar dökmelidir, uğrunda canını verebilmelidir.

*Gül-i ruhsârına karşı gözümde kanlı akar su
Habibim fasl-ı güldür bu akar sular bulanmaz mı*

İlkbahar, güllerin ve çiçeklerin açıldığı mevsimdir. Sevgili gül'dür, gül güzelliştir. Gül de kan da kırmızıdır. Sevgili, âşıkın gönlünde bir kanayan güldür. Ancak sevgilinin güzelliği onu sevenin olmasıyla mana kazanır. Unutulmamalıdır ki, aşk, gülü dikeniyi avuçlamak, ama kanayan ellerin hesabını gülden sormamaktır.

*Açılan bir gülsün sen yaprak yaprak
Ben aşkımla bahar getirdim sana;
Tozlu yollarından geçtiğim uzak
İklimden şarkılar getirdim sana.*

Yukarıdaki dörtlük Ahmet Muhip Dıranas'ın Türkçenin en lirik yapıtlardan biri olan Serenat'tan alınmış olup şiirin anlatıcısı sevgilisi ile tabiat arasında özdeş güzellikler buluyor. Şiirin bütünündeki tematik yapı Aşık Veysel'in "*Güzelliğin on par' etmez / Bu bendeki aşk olmasa / Eğlenecek yer bulaman / Gönlümdeki köşk olmasa*" dörtlüğüyle başlayan şiirini hatırlatmaktadır. Burada da aşkın cazibesi kişinin maddi-manevi hayatını doldurmaktadır.

Yunus Emre'nin sarı çiçekle muhabbetini, beyaz gülün Peygamberin vücut teri, kırmızı gülün ise yanağının teri oluşunu şiir mısralarında görüyoruz. Meleklerin gökten sâf sâf inmesini ve Peygamberin evini Kâbe gibi tavaf etmelerini, İstanbul Fatih'inin İstanbul şâhına olan aşkını, Köroğlu'nun yiğitliğini ve âşıklığını, Karacaoğlan'ın *her güzele gönül verişini*, Dadaloğlu'nun, "Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir" deyişini biz edebiyat dünyasının sihirli sayfalarında duyarız, hissederiz.

"*Mevlâ görelim neyler, neylerse güzel eyler*" mısralarını ezberleten İbrahim Hakkı'daki tasavvufu, Karagöz'ün perde gazellerindeki hikmeti, Hürriyet Kasidesi'ndeki vatanseverliği, İstiklal Marşı'ndaki ümidi, vatan ve millet ve din duygularını, Çanakkale Şehitlerine'deki destanı ve medeniyetin öteki yüzünü, Ahmet Haşim'deki güllerin nümayan oluşunu, "*Sarı saçlarına deli gönlümü, bağlamışlar, çözülmüyor Mihriban*" diyen Abdurrahim Karakoç'taki 'temiz duygular'ı, "*Yol onun, varlık onun, gerisi hep angarya; yüzüstü çok süründün ayağa kalk Sakarya*" beytini belleklere çivileyen Necip Fazıl'daki şiir zevkini bize ancak edebiyat armağan eder.

"*Ben sana mecburum, bilemezsin*" diyen Attila İlhan'ın aklında 'mıh gibi' çakılı olan sevgiliyi; Yaş otuz beş yolun yarısı eder, diyen Cahit Sıtkı'daki yaşama sevincini ve ölüm kaygılarını; 'Ağlasam sesimi duyar mısınız mısralarımda, dokunabilir misiniz gözyaşlarıma ellerinizle' sözleriyle kelimelerin aşkı anlatmada kifayetsiz kalışını duyguların doruğunda bize haykıran Orhan Veli'nin sevgilisini; sevgiliyi bazen bir damla göz yaşında bazen de yağmur tanesinde arayan ben'i kim tanır? Burada ismini sayamadığımız yüzlerce şiir üstadının hayallerini, arzularını yaşatan, bize sevginin esrarlı manasını öğreten, yaşama sevincini ruhumuza katan daima edebiyattır.

Yalnız şiir mi, bize sevgiyi, aşkı, yaşamayı, güzelliği iletir? Hayır. Roman, hikaye, tiyatro, fıkra, deneme, gezi yazısı, hatırat ve diğer türler. Reşat Nuri'nin Çalıkuşu, Halit Ziya'nın Mai ve Siyah ve Aşk-ı Memnu, Mehmet Rauf'un Eylül, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Huzur, Yaşar Kemal'in İnce Memed, Peyami Safa'nın 9. Hariciye Koğuşu ve diğer romanlarımızla; Orhun Abideleri'yle, Kerem ile Aslı ve Leyla ile Mecnun'uyla, Divan ü Lügat-it Türk'üyle, Kutadgu Bilig'iyle, Ahmet Yesevi'nin hikmetleriyle; Batı edebiyatının Fareler ve İnsanlar, Sefiller, Suç ve Ceza, Harp ve Sulh, Goriot Baba, Madame Bovary, Don Kişot ve diğer klasik eserleriyle, bir dünyadır edebiyat.

Edebiyat bize ahlakı, sevgiyi, güzeli, aşkı, doğruyu, iyiyi kısaca hayatı verir. O halde bizim de edebiyata borcumuzu ödememiz gerekir. O da edebiyatı daha çok ve onunla yaşamamızla mümkündür. Unutulmamalıdır ki, hayat sevgiyle, sevgi de edebiyat ile bir bütündür. Edebi hayatınızın ebedi hayatınız olması dileğiyle...